

delavna, dobiva iz osoljene klaje več njenemu životu tečnega živeža; sol ji daje čvrsto zdravje. Ako tedaj vidiš, da bi živina, ktera ti dela, rada več jedla, daj ji toliko klaje več, kolikor se ji prileže. Če več požre, bo tudi več delala. Ravno taka je s pitano živino. Vol se ti bo beržeje zredil, ovca bo imela lepšo volno in bolj okusno meso. Zlasti pa ne smemo poglavitnega vira rodovitnosti zemlje, gnoja iz nemar pustiti.

„Po soljeni klaji daje živina močnejši gnoj, tako da se na vseh kmetijskih pridelkih koristnost soli spozna, ki je bila za živinsko klajo porabljena“.

„Soljena klaja daje meso, ktero je bolj okusno, tečno in ložeje prebavljivo, kakor vsako drugo meso živine, ki ne dobiva soli“.

„Tudi na mleku, srovem maslu, usnji in na vsem, kar od živine dobivamo, se pozna koristnost soli“.

„Obišite kmetijo, kjer skerbí gospodar s soljo za zdravje in moč svoje živine. Vse razodeva dovoljnost in premožnost; cveteče setve mu pokrivajo polje, ktero bi mu bilo pusto ostalo, če bi ne bil s soljo skerbil za téčen gnoj. Ni je ubožnosti v deželi, ktera se je na tako stopnjo kmetijske premožnosti vzdignila. Slednji ima zaslužek, slednji živež. Kjer je kmetijstvo na taki stopnji, je vse v lepem redu, vse je dovoljno, vse se ima dobro“.

„Naj si te resnice vsak kmetovavec dobro zapomni. Kdor svoji živini sol umno in pametno med klajo daje, bo svoje kmetijske pridelke zlo zlo pomnožil“.

Tako piše Desaiive. Še zoper nekaj se moramo upreti, kar bi nam kdo očitali utegnil, rekoč: Ako bi vsi kmetovavci in gospodarji, kteri se z rejo živine pečajo, za svojo živino toliko soli porabili, kolikor se dobička iz tega obeta, bi soli skoraj zmanjkalo. To bi bila pa toliko večja nesreča, kolikor so ljudje in živina soli navajeni.

Mi odgovorimo na to: Soli skriva zemlja toliko v svojem krilu in v morju je je toliko, da se ni bati, da bo kdaj pošla. Dalje prašamo: Ali mar zgine sol, ki jo ljudje in živina povžijejo in ali se mar preverže v druge stvari, iz kterih se ne dá več dobiti? Kemija nas prepričuje, da obstoji sol iz klora in natrija; to je iz snutkov, ki sta kot enojna snutka stanovitna. Nobena stvar ji ne razkroji in nobena moč ji ne more v kaj družega premeniti. Ako se pa sol v to, iz česar je sestavljena, namreč v klor in natrij razkroji, je tudi mogoče, jo iz teh snutkov sopet sestavljati. To more človeška umetnost.

Sol ne zgine nikakor iz živalskega trupla; res je sicer, da ne ostane v njem. temuč iz njega pride po gnoju na naše polje. Zlasti veliko soli je v scavnici, zavoljo tega pa liže in serka toliko živinčet rado scavnico, posebno človeško. Kar pa soli še živinskemu trupu ostane, pride nazadnje vendar tudi na polje, bodi si v merhovini, ali kervi ali v kosteh itd.

Tako dobiva naše polje več in več soli in iz zemlje zahaja v rastljine, ktere dajajo živini klajo.

Kdo je porajtal doslej na scavnico, v kteri je največ soli? Zametovali smo jo ali iz nemarnosti ali pa iz nevednosti. Naberajmo jo le pridno in vozimo jo na njive in senožeti. Tako bomo tudi živini v klaji sol iz polja vozili; tako se bo sol vedno sopet vračala, od kodar je šla. V naturi se ne zgubi nič drugač, kakor le po človeški nevednosti in nemarnosti.

Kmetijske novice.

* Da bi pokončali črve, gosence in ves drug merčes, ki se drevesom rad vgnjezdí pod skorjo, so v Parizu na tako imenovanem „elizejskem polji“ in po vseh drugih drevoredih olupili debela vsem drevesom, in pri tem so nekaj čisto novega zvedili, namreč da tako olupljene drevesa niso hirale, ampak so še čvrstejše rastle;

bresti, na priliko, ki so pred olupljenjem le za 2 ali 3 milimetre leto in dan debelejši zrastle, so olupljeni se udebelili za 4 do 5 milimetrov. Dreves, ki imajo tanko kožico, ni v ta namen treba popolnoma olupiti; dosti je, da se jim podolgoma le na več mestih skorja prereže. Sklenili so zdaj v Parizu po vseh mestnih vertih in drevoredih olupiti take drevesa, ktere hirajo in ne rastejo veselo. Dobro je pa vendar, ako se tako olupljene drevesa namažejo s kakošnim mazilom iz ilovice in kravjim blatom.

* Najpridniši bčelarji so v Moldavi. Marsikak grajšak ima po 6 do 10,000 panjev.

* V Vlahii se sicer že od nekdanj pečajo s svilarstvom (žido), pa nikoli niso toliko iz žide skupili kot letos. Lahi, zvedši, da so v Vlahii svilodi (červi) še popolnoma zdravi, so vreli tjé in oko (2 funta) kokonov plačevali po cekinu.

* Pisanega sadja so pripeljali unidan iz ptujih krajev na Dunaj. Vse je občudovalo jabelka, hruške, breskve i. t. d. s pisanimi figurami, besedami itd. in branjevke so drago prodajale tako „malano sadje“. To pa ni nobena copernija. Izreži iz papirja prav drobno figuro ali čerko, pa jo pritisni na kakošno posebno lepo jabelko, hruško itd. Ko boš čez nekoliko dni s sadu vzel narezljani papir, boš lepo belo vidil vtisek papirja na sadu.

* Kmetje nemške vasi M. so pred svojimi travniki postavili kol in na kol pribili tablico s sledečim čudnim napisom: „Kdor čez ta travnik gré, plača pri ti priči 8 grošev; kdor pa nima dnarja, ga bomo za 8 grošev namlatili po herbtu“.

Zdravilska skušnja.

(Zdravilo zoper golte ali vnetico gérla — häutige Bräune, Angina). Ni je pri otrocih skor nevarniše bolezni kakor je ta. Marsiktera mati, zlasti na deželi, kjer ni berž zdravnika dobiti, je mogla že milo viditi, kako ji je ta nagla bolezen ljubega otročiča zadavila, ker ni vedila nobene prave pomoči. Francozki zdravnik dohtar Billard v Corbigny-u je razglasil nedavnej materam dober pomoček v taki sili. Berž ko mati zapazi, da otroku od znotraj vrat zateka in se sliši tisti hripav kašelj, ki je lasten ti bolezni, naj vzame kozarec (glaž) vode in naj pomeša v to vodo beljak enega jajca; — te beljakove vode naj se otroku noč in dan vsako uro daje polna žlica piti. Zraven tega zdravila naj se otroku za navadno pijačo daje mlačne cukrene vode, ki se napravi, da se v poliču mlačne vode raztopi nekoliko cukra in ubije celo jajce z rumenjkom in beljakom vred. V dveh, treh dneh se večidel ozdravi bolezen. Tako zagotavlja dohtar Billard. — Čeravno bi ne podpisali tega zagotovila, ki preveč obeta v ti hudi morivki, vendar priporočamo materam, naj storijo kakor dr. Billard svetuje, dokler jim ne pride zdravnik na pomoč.

Ozir po svetu.

Koliko vaga naša zemlja?

Gosp. Baily, predsednik zvezdogledne družbe londonske, si je 6 let noč in dan prizadeval zvediti težo naše zemlje. Prostorno sobo je imel nalaš za to preiskovanje, v kteri je bilo vse polno različnega orodja. Poglavitno orodje je bilo zemeljna vaga — majhna stvarica in priprosta na videz, tako-le napravljena: Dolga pa tanka šibica je bila v sredi obešena na enojni svilni (židni) nitki; na vsakem koncu je visela lahka kuglica, tako da je vaga mirna popolnoma ravna stala. Da nobena reč vage ni premaknila, jo je imel v stekleni (glažovnati) posodi tako zaperto, da ni mogla ne najmanjša sapica zraven. Gospod Baily je leto za letom sedel pri ti vagi, skušal z nitkami in kuglicami, z drobno-

gledi (mikroškopi), zrako-, gorko- in vlagomeri, je rajtal in rajtal, pisal in prevdarjal, si na vso moč glavo ubijal, dokler ni zvedil, kar je iskal. Le 18 mescov je potreboval, da si je pripravil vse, kar mu je bilo za njegove preiskave potreba; 1300 drugih skušinj je mogel popred doveršiti, preden je začel vaganje zemlje. Po 6letnem trudu je zvedil, kar je iskal, in je mogel svetu razodeti, kar pred njim še nihče ni tako natanko povedal. V Bailly-ovih velikih bukvah stoji odgovor na vprašanje: koliko vaga naša zemlja? s to samo verstico zapisano: $G = 5, 6747$, to je: gostoba naše zemlje znaša 5,6747, ali z drugimi besedami: naša zemlja je 5krat in $\frac{2}{8}$ bolj težka kakor bi bila, ako bi bila skozi in skozi vodena. Če hočemo s številkami povedati težo naše zemlje, moramo reči, da vaga 6,062.165,692,211,410,488,889 ton po angleški vagi (angleška tona tehta po našem 20 centov). Ker pa morebiti nezna vsak naših bravcov s številkami zaznamovane teže izgovoriti, mu jo zapišemo z besedami: šest tavžent in dva in šestdeset trilijonov, sto in pet in šestdesettavžent, petsto, dva in devetdeset bilijonov, dvesto, enajst tavžent, štir sto in deset milijonov, štir sto, osem in osemdeset tavžent, osem sto in devet in osemdeset ton.

Prebivavci naše zemlje.

V bukvah, ki jih je nedavnej dal C. F. W. Dieterici v Berolinu na svitlo pod naslovom: „Die Bevölkerung der Erde“, se bere, da na celem dozdej znanem svetu prebiva okoli 1288 milijonov ljudi. Po stari Blumenbach-ovi razdelitvi, ktera vse ljudi na svetu v petero rodov (Racen) razverstuje, je med temi 1288 milijoni

369 ljudi kavkaškega rodú,

522 „ mongoljskega „

196 „ etiopiškega „

1 „ ameriškega „

200 „ malajskega „

To je Dietericova razdelitev ljudi po prvotnih rodovih; mi Evropejci (272 milijonov) smo izvirki kavkaškega rodú.

Po veri razverstuje Dieterici prebivavce naše zemlje tako-le:

1. kristjanov (katoličanov, luteranov, gerkov) je 335 milijonov, tedaj nekoliko čez 25 od 100 ljudi,

2. judov 5 milijonov,

3. ljudi azijskih ver 600 milijonov, tedaj 46 od 100 ljudi,

4. mahomedancov 160 milijonov tedaj nekoliko čez 12 od 100 ljudi.

Vendar pravi Dieterici, da te številke niso do pičice gotove, ker vsak lahko razume, da iz vseh kosov sveta ni lahko zvediti števila ljudi po veri.

Vraža.

Povest za poduk in kratek čas.

(Dalje.)

IV.

Noč preteče in nov dan se zarí. Domači zajčki začnejo svoje votline zapušati in se po najlepšem in nježnem zel-natem perji pasti, ki je še s ponočno roso prepeto. Muhe začno okrog ferčati in po sončnatih krajih skitati. Bčelice brenčijo od razcvetene cvetlice do cvetlice in si naberejo sladkega medú. Mravlje tekajo po svojih stezicah kar morejo spešno, kakor da bi se kakega sovražnika bale. Res, vse se giblje, vse se veseli lepega jutra, samo vasčani v D...h žalujejo in klaverni in s pobešenimi očmi okrog lazijo. Možje, posebno pa tisti, ki so včeraj pri županu zastran zvonjenja vremenu na vso moč razsajali, so bili domá. Žen, otrok in priletnih mož je stalo cele trope pred županovo hišo, stegovali so se in skoz okna lukali v stanico, da bi zvedili, kaj se ondi godí. Neki komisar je bil

namreč zjutraj zgodaj z nekoliko žandarmi prišel, in je starega Dušaka zapreti dal. Zdaj je Dušak pri županu, kjer ga zaslišujejo in njegove izreke od konca do kraja v zapisnik zapisujejo.

„Jez bi ne hotla na Dušakovem mestu biti“, je djala neka mlada vasčanka z otrokom na ročji.

„On se pač tega ni nadjal, in če se ravno zavoljo tega ne zgane, al njegova uboga žena“, se stara babica oglasi, „se joka in tarna domá, da se je Bog usmili. Uboga Katra, kaj je mogla na svoje stare dni doživeti!“

„Tega bi jez nikakor ne terpela“ — se oglasi neka teršata delavka. „Če bi mi župan moža zaperl, obljubim, da mu vse okna pobijem“.

„Pri moji veri, jez bi mu oči iztaknila“ — pregovori mlada vasčanka.

„Počasi, babele!“ — zarenči neki siv možak — „če bi ve tako delale kakor govorite, bi se vam ravno tako godilo, kakor staremu norcu Dušaku“.

„In kaj hudega je on storil?“ — ga stara babica popraša.

„Neumno vprašanje!“ — ji starček nevoljen odgovorí. „Predstojniku se je zoperstavljal, in nas po svoji neumnosti ob zvonik pripravil. Vraža neizrečeno velika je, vremenu zvoniti, kar nikomur nič ne koristi, tem več škodije, po gibanji zraka, ki ga mahanje zvonov napravi, se hudo vreme ne odžene, ampak privabi“.

„To je pa le zato storil, ker je stara mati Marjeta vasčanom dostikrat že svetovala“ — mu delavka odgovorí.

„Marjeta je copernica, ki zasluži, da bi na germadi zgorela“ — ji bergljev godernaje odreče.

„Jez sem tudi te misli“ — se neki mlad jezičnik oglasi, ki je zraven nekdanjega vojšaka stal. — „Mi možje moramo vendar bolj vediti, kakor neumno ženstvo“.

„Boš jezik deržal za zobmi, ti fergolin neumni ti! — Kje je kakošna metla, da temu fantalinu prav pleča nakrišpamo, da bo zvedil, zakaj jezik brusi“. — „Ti jezičnik nemarni ti!“

Tako so ga jele babele v enomer grajati, in so se proti njemu zaganjale, fanté se je pa urno za invalidov herbet vstopil.

„Tiho, tiho ženstvo!“ zareži stari vojak, in z bergljo jim zažuga, če bi hotle čez fantalina planiti.

Težko da bi mu bilo to prizadevanje po sreči izšlo, če bi se ne bile ravno takrat dvorišne vrata odperle, ko so hotle babe čez fanta planiti, in bi se voz z lojtrencami, na katerem je sedel stari Dušak z dvema žandarma, ne bil prikazal. Pred vozom je bil Janez, poljski županov hlapec, ki je starega sirca z gajžljo dervil, da bi merha bolj urno tekla.

Mladina letí v tropah za vozom, in ko je voz komaj na konec vasi priderdral, mu pride Dušakov Jurče bled in vès upehan naproti.

Vjetnik je želel par besedic s svojim sinom govoriti.

Voz se vstavi, in ko se je mladi Dušak vozu približal, mu vjetnik priporoča in pravi: „Jurče, pojdi in pozdravi mater, in če nočeš, da bi te moja prekletna zadela, si izbij iz glave hčer tistega, kateri je moje nesreče kriv. Zdaj pa z Bogom, saj se bova zopet kmali vidila!“

Stari Dušak ni več družega govoril. Janez je na ukaz stražnikov sirca sopet pognal, in kmali potem se je voz za vogel neke hiše skril.

V.

Prav neprijazno vreme je bilo. Dež je lil scurkoma. Vihar je razsajal strašno, majal in tresel je vrata in okna, kakor da bi bil konec sveta, vmes je pa tudi treskalo, da je bilo groza.

Ta dan — skor en teden potem kar je bil stari Dušak v luknji — je sedel župan sopet v svoji zadnji sobi, pa danes ne sam, ampak v družbi tistega moža, ktere ga bi bil že davnej rad za svojega seta imenoval. Danes je on zopet